

اختیاری نداریم. ما اختیاری برای برون رفت از مجموعه شرایطی که از کنترل مان خارج است، نداریم. گیر افتاده ایم و فکر می‌کنم تنها کاری که می‌توانیم در این شرایط انجام دهیم برنامه‌ریزی کردن برای جوانانی است که فردای تئاتر مملکت را در دست دارند. ما رویین تن نیستیم و در حال پیر شدنیم بی‌این‌که هیچ برنامه‌ای برای این جوانان داشته باشیم، ما حتی بلد نیستیم تئاتر را تماشا کنیم. وقتی داور ما نگاه خودش را به تئاتر تحمیل می‌کند و هر کسی فکر می‌کند دیگری هیچ چیز نمی‌فهمد یعنی یاد نگرفته‌ایم علائق و قضاوت‌هایمان را کنار بگذاریم، یاد نگرفته‌ایم بدون این قضاوت‌ها به تماشای تئاتر بنشینیم. ما بلتفرم یا بستری متفاوت از آن چه هست را می‌طلبیم. از اجرا می‌ترسیم و انگار سوادش را نداریم و فقط جشنواره‌های مختلف راه می‌اندازیم و پول‌های زیادی را حیف‌ومیل می‌کنیم. ما از خود نمی‌پرسیم حتی اگر

عادی فرصت اجرا به این راحتی برایشان فراهم نمی‌شود و می‌دانند اگر وضعیت عادی بود مکان و نوبت اجرایی را که اکنون در اختیار دارند، به این آسانی به دست نمی‌آوردند. چرا حسین پوریانی فکر و دیگران در چنین شرایطی روی صحنه رفته‌اند؟ چون وقتی از خود می‌پرسند که آیا به عنوان مثال یک ماه دیگر اوضاع بهتر خواهد شد، پاسخ می‌دهد ذهن‌شان می‌شنوند یک «نه» بزرگ است. در چنین شرایطی به عقیده من اداره کل هنرهای نمایشی، متولیان سالن‌های دولتی و... با دادن نوبت اجرا هیچ لطفی در حق کسی نکرده و برعکس، می‌توانم بگویم از شرایط سوءاستفاده کرده‌اند. در حالی که می‌بایست تکلیف بودجه تئاتر را زمانی که همه‌جا تعطیل بود و جایی برای هزینه‌کردنش وجود نداشت، مشخص می‌کردند تا بدانیم هزینه چه چیزی شده است، با توجه به بحث قبلی مان راجع به عادت و تن دادن به شرایط، معتقدم نوع نگاه فعلی به تئاتر، دیگر جواب نمی‌دهد. این نگاه دیگر کارکرد

■ **سؤال ساده‌انگارانه‌ای است اگر برسیم اجرا می‌خواهد چه چیزی را منتقل کند و باید اجازه داد مخاطب در برداشت خود آزاد باشد؟**
نکته این‌جا است که اگر اجرا حرفی برای گفتن داشته باشد، مخاطب نیز راجع به آن نظر خواهد داد. حتماً برایتان پیش آمده است که از سالنی بیرون آمده و با خود گفت‌اید «نمی‌دانم چه اتفاقی افتاد» و همین که در مورد «هار» چنین چیزی نمی‌گویید، حدس‌هایی می‌زنید و اظهار نظرهایی می‌کنید یعنی اجرا کار خود را درست انجام داده است. در واقع صحنه «هار» جایی است که آدم‌ها از آن عبور می‌کنند و در این عبور که فرمش کت‌واک است نوعی خودنمایی وجود دارد. این عبور خودنمایانه و چیزهای دیگری که روی صحنه می‌بینید شما را به نتیجه‌ای رسانده است که اشاره کردید. همین که شما به این برداشت رسیده‌اید نشان می‌دهد که چیزی وجود داشته است ولی اگر ما مستقیماً بیان کنیم می‌خواهیم فلان چیز را بگوییم، از نظر من نوعی تلقین کردن است. ما باید فرم و محتوا را شبیه به هدفمان بسازیم و نظر مخاطبان را به عنوان عنصری که بر آگاهی‌مان می‌افزاید، بپذیریم.

■ **این احساس مقصردون‌با شیوه‌ای که برای روانس در نظر گرفته شده است، تشدید می‌شود. لحظه‌ای که بازیگران به جای واکنش‌های شناخته‌شده و آشنا در برابر تشویق تماشاگر، در چشمان او خیره می‌شوند.**
بله به نظرم درست است. ما سالیان سال است که ایستاده‌ایم و نظاره‌گر وقایع هستیم. به عقیده من نمی‌توان همه چیز را گردن شرایط انداخت. ما هم دوست داشته‌ایم به این شرایط تن بدهیم و تماشاگر بودن‌مان، تماشاگر منعقل بودن‌مان لدلیلی بر بی‌گناهی‌مان نیست. می‌دانید که منظوم کلیت امر تماشاگری و نظاره‌گر بودن است نه صرفاً تماشاگر تئاتر بودن.

■ **در واقع این تماشاگر به این دلیل مقصر نیست که از اختیاراتی که دارد استفاده نمی‌کند، چون گمان می‌کنم اختیاراتی ندارد.**
مقصر است چون به وضعیت نامطلوب تن داده است.

گمان کردن یا باور داشتن این که اختیاراتی ندارد، مهم‌ترین خطاست. به عقیده من گناه اصلی منوجه همین گمان یا باور است که زمینه بی‌خاصیت و کم رنگ کردن حضور را می‌سازد. نکته‌ای قابل تسری به همه شئون زندگی که موضع یا بی‌موضع بودن‌مان را در مقابل تک‌تک وضعیت‌ها و موقعیت‌هایی که در اطرافمان می‌بینیم شکل می‌دهد.

■ **در شرایطی روی صحنه رفته‌اید که می‌دانیم بازگشایی و تعطیلی‌های مکرر آغاز شده از سوم اسفند ۱۳۹۸ تا امروز در شرایط تحت تأثیر شیوع کرونا، چه آسیب معنوی و مادی بزرگی به جان اهالی تئاتر زده است.**
وضعیت فعلی را چگونه می‌بینید؟ با تأکید بر این نکته که معتقدم مدیریت کردن در شرایط عادی، وظیفه مدیران است و کار بومیه‌شان و در هنگام بحران است که باید نشان دهند بیش از انجام وظیفه چه می‌کنند.

کسانی در این شرایط اجرا داشتند که در شرایط

■ **موافقید با این شروع کنیم که چگونه تهیه‌کنندگی «هار» را پذیرفتید؟ با تأکید بر این نکته که می‌دانیم پیش از این هم تهیه‌کنندگی نمایش دیگری از حسین پوریانی فکر به‌نام «شینون» را برعهده داشتید.**

خب بالاخره حسین از بچه‌های خودم است. در واقع ما می‌خواستیم یک بار دیگر کاری را با هم انجام دهیم.

■ **حسین در جایی گفته بود ۱۱ سال است عضو گروه شما، پاپی، است.**
بله تقریباً از سال ۸۸ یا ۸۹.

■ **احساسی را که از تماشای «هار» داشتیم با تأکید بر این که ممکن است اشتباه باشد بازگو می‌کنم. چیزی که من حس کردم این بود که جهان رو به ویرانی است و من به عنوان تماشاگر مقصر این اتفاق هستم. در واقع اجرا، حس مقصربودن، تقصیر کار بودن را به من به عنوان تماشاگر می‌داد. مقصربودن به عنوان یک مصرف‌گرا، یک بی تفاوت نسبت به وضعیت آب‌وهوا، محیط زیست،**

زیاده‌گردها، مجروحان، مسلولان و... می‌خواهم بدانم قصد انتقال چنین پیامی را به مخاطب داشتید؟
قطعاً چیزهایی در پس ذهن تیم پدیدآورنده وجود داشته است ولی این‌که آیا الزاماً القای احساس مقصربودن مدنظر بوده، می‌توانم بگویم خیر، نبوده است اما به هر حال حسی را منتقل کرده است که شما به عنوان مخاطب آن را دریافت کرده‌اید. اگر شما این دریافت را داشته‌اید می‌توانیم امیدوار باشیم که اجرا دارد کار خود را می‌کند. اجرا زمانی کامل می‌شود که پس از مواجه شدن با مخاطب او را در برداشت آزاد بگذارد. به اعتقاد من، ما در شکل‌گیری وضعیت موجود تا حد زیادی مقصریم. ما مقصر به‌وجود آمدن شرایطی هستیم که می‌بینید. ما یا کار اشتباهی انجام می‌دهیم یا به وضعیتی تن می‌دهیم که نباید به آن عادت کنیم. در این چرخه، «عادت» چیزی است متصل به سایر حلقه‌ها و به قدر دیگر حلقه‌ها، موجب تأثیر.

البته که هدف «هار» این نبوده است که صرفاً چنین احساسی را به مخاطب منتقل کند ولی این امکان نیز وجود دارد که این حس به مخاطب القا شود.

ترگس کیانی: «هار» نام نمایشی است به نویسندگی، طراحی و کارگردانی حسین پوریانی فرو تهیه‌کنندگی حمید پورآذری و تولید گروه تئاتر «پاپی‌ها» که تا ۲۵ خرداد هر روز ساعت ۱۸ در سالن استاد سمندریان تماشاخانه ایران‌شهر روی صحنه می‌رود. در خلاصه داستان «هار»، نمایش برگزیده بیست‌ویکمین جشنواره تئاتر دانشگاهی، آمده است: «این کت‌واکت است». کت‌واکی برتری سفید و بازیگرانی؛ سپندار اعلم، بردیا مشهودی، مهدی قربانی، علی اصغر حسینی، میلاد افواج، میرآقا بهاری، اکبر سلمانی‌اله‌دادی، علیرضا آشوری، جواد کارگر، شهاب رحمانی و مهرکوش گل‌زاده که بر آن راه می‌روند اما این همه ماجرا نیست. حمید پورآذری معتقد است اجرا زمانی کار خود را به درستی انجام داده است که هر مخاطبی بتواند با آن همراه شود و از مفهومی که در ذهنش شکل گرفته است، بگوید. این را صرفاً مفهومی شکل گرفته در ذهن یک مخاطب بدانید، نه آن چه الزاماً «هار» می‌خواهد منتقل کند؛ تو و من و ما در شکل‌گیری وضعیت فعلی، در آن چه هست و ناخوشایندش می‌دانیم، مقصریم. مقصریم نه چون اختیاری داشتیم، مقصریم چون پذیرفتیم اختیاری نداریم. چون تن دادیم، ما مقصریم چون تن دادیم. پورآذری می‌گوید در یک سال و نیم گذشته و در شرایط تحت تأثیر شیوع کرونا بسیار از او پرسیده‌اند راهکارش برای برون رفت از وضعیت فعلی که گریبان تئاتر و تئاتری‌ها را گرفته است، چیست؟ راهکاری که او در دو عبارت خلاصه‌اش می‌کند: آگاه شدن به وضعیت فعلی و تلاش برای اصلاح آن از مسیر برقراری دیالوگ. متن این گفت‌وگو را ادامه بخوانید.

حسین پوریانی فر نویسنده، طراح و کارگردان نمایش «هار»:

به آنها که روی صحنه نمی‌آیند، حق می‌دهم

قرار می‌گیرد، انگار این احساس منتقل می‌شود که «حالا نوبت شماست»، نوبت شمايي که تا چند لحظه دیگر از در سالن بیرون خواهید رفت، اما فراموش نخواهید کرد در چنین وضعیتی که دیدید، هستیم و حالا می‌خواهید با آن چه کنید؟! همچنان نسبت به آنچه رخ می‌دهد بی تفاوت باشید و تنها به تماشایش بنشینید؟! همچنان تن دهید و باتن دادن تان به ادامه پیداکردنش کمک کنید؟! نسبت به آن آگاه شوید و گامی برای اصلاحش بردارید؟! یا باتکیه به این که من اختیاری ندارم، می‌عملی‌تان را به عنوان ابزاری در اختیارش قرار دهید تا باتکیه بر آن به حیاتش ادامه دهد؟! معانی برداشت‌شده احتمالی دیگر، لایه شکسته شدن تحصن کت‌واکرها از سوی یک نفر از خودشان است؛ از آدم‌هایی که نمی‌خواستند به ادامه آنچه تا پیش از این کرده‌اند، تن دهند اما با شکسته شدن تحصن‌شان از سوی یک نفر، ناچار به ادامه همان مسیر شدند؛ مسیری که در جای جای «هار» روندی نزولی پیدا می‌کند و هر لحظه مضمحل‌تر از پیش می‌شود و او که تحصن را شکسته، موجب بازگشت به آن شده است اما فراموش نکنیم نمایشی مانند «هار» که سرو کارش با تصاویر و بهتر از واژه تصاویر، با ارجاعات است این بیشتر را فراهم می‌کند که هر کسی، متولد هر دهه‌ای و برآمده از هر شرایطی رشد

کرده در هر طبقه‌ای برداشت خود را از آن داشته باشد. بحث دیگر روی صحنه رفتن یا پذیرفتن ریسک روی صحنه رفتن در شرایط موجود است. نمایش «هار» بازتولید است، اثر برگزیده بیست‌ویکمین جشنواره تئاتر دانشگاهی و برنده تندیس بهترین کارگردانی و بهترین طراحی لباس و لوح تقدیر بهترین موسیقی از این جشنواره که آذردودی ۱۳۹۷ در میان استقبال تماشاگران طی ۱۳۰ اجرا روی صحنه رفت. پس من این پیش زمینه را در ذهن داشتم که اجرای مجدد «هار» حتی در شرایطی که ناچاریم تنها از ۵۰ درصد ظرفیت سالن استفاده کنیم، احتمالاً مجدداً با استقبال تماشاگر مواجه می‌شود و دست‌کم ۵۰ درصد ظرفیت مجاز سالن پر خواهد شد که تاکنون نیز چنین شده است. پس ما با اعتماد به چنین پیش زمینه‌ای متقاضی روی صحنه رفتن در سالن استاد سمندریان تماشاخانه ایران‌شهر شدیم. در نتیجه می‌پذیریم و درک می‌کنیم کسانی که تجربه بیشتری از ما در حوزه تئاتر دارند و سال‌های بیشتری از عمرشان را روی صحنه گذرانده‌اند نگران باشند، نگران این که آیا در صورت تولید نمایشی تازه، تماشاگرانی هستند که به تماشای کارشان بنشینند؟ و این نگرانی، نگرانی ای بی‌پشتوانه نیست و وضعیت موجود و سیستم حاکم است که موجب به‌وجود آمدن آن شده است.

کنار «هار» برای ما بسیار خوشحال‌کننده بود، کسانی بودند که پیشنهاد داده بودند به عنوان تهیه‌کننده برای بازتولید «هار» همراهی‌مان کنند اما پورآذری تنها تهیه‌کننده نبود و بودند در کنار مان و همکاری با او حلاوتی دارد که در رابطه عادی یک کارگردان و تهیه‌کننده تولید نمی‌شود.

که بر کف صحنه ما می‌بینید هم تأمین نکرد، نباید تأسف خورد؟! اگر این حجم از بودجه‌ای به‌سمت آثار سفارشی و موضوعی و مناسبتی روانه می‌شود، به‌عنوان مثال تعصیب دیگر هنرمندان هم می‌شود قطعاً اوضاع بهتر از این بود اما ظاهراً ما تئاتری‌ها، مایی که در صف سفارشی‌سازها نیستیم ترسناکیم و بودن‌مان سبب ایجاد وحشت می‌شود. مطلب آخر، به حمید پورآذری برمی‌گردد؛ من ۱۱ سال است که عضوی از گروه تئاتر «پاپی» و دانشجوئی حمید پورآذری هستم. فارغ از همه چیز، بودن حمید پورآذری به‌عنوان تهیه‌کننده در

موجود و به جهت نبود امنیت شغلی در حرفه اصلی خودم، ناچار می‌شوم به آن سمت بروم؛ نکته‌ای که می‌تواند موجب تأسف خوردن‌مان شود تنها این نیست وقتی از آن سو می‌بینیم که جشنواره‌های موضوعی و مناسبتی با کمک هزینه‌های بالا برگزار می‌شوند و به‌عنوان مثال بودجه‌ای که من حسین پوریانی فر برای تولید نمایش «هار» از بیست‌ویکمین جشنواره تئاتر دانشگاهی دریافت کردم تنها یک میلیون تومان بود و هم‌زمان در سال ۱۳۹۷ حتی هزینه پُتر سفیدی را

همه‌مان از هزینه‌های تولید یک نمایش تازه مطلعیم و از این ریسک که آیا فلان بازیگر می‌پذیرد با فلان دستمزد روی صحنه بیاید و همه‌مان هم می‌دانیم جواب این سؤال که آیا بدون هیچ حمایتی می‌توان چنین کاری کرد؟ منفی است. بنابراین معتقدم اگر چنین حمایتی وجود داشت، صاحبان تجربه و سابقه، هم مایل به تولید اثر بودند و هم مایل به روی صحنه رفتن و وضعیت‌مان این گونه نمی‌شد. به عقیده من این مشکلاتی نیست که صرفاً در شرایط قیل‌تر هم بوده و موجب خطور این سؤال به اذهان شده است که آیا اساساً تئاتر برای مسئولان و متولیان فرهنگی ما مهم است؟ یا تنها ویتربینی است که کارکردی بیش از ویتربین بودن هم ندارد؟ به عقیده من اگر نتوانیم پاسخ این سؤال را پیدا کنیم، خودمان هم راحت‌تر با شرایط کنار می‌آییم و دست و پای بیبوده نمی‌زنیم. یکی از اتفاقاتی که در دوران کرونا رخ داد، سوق پیدا کردن برخی از اهالی تئاتر به سمت فیلمسازی بود. طبیعتاً امر فیلمسازی هیچ ابزادی ندارد و بسیار موجب تأسف است اینکه من نوعی تناقضی که تا به حال سر و کاری با دوربین و فیلمسازی نداشته‌ام به صرف شرایط